

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlavná 110, 042 65 Košice 1

P. O. Box E – 35

PREHEAD VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za obdobie II./2020
Plénum

Nález:

spisová značka	PL. ÚS 4/2018
populárny názov	Vyznamenania a štátne ceny
sudca spravodajca	Jana Laššáková
druh konania	konanie o súlade právnych predpisov
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	Nález - Nález
dátum rozhodnutia	12.02.2020
dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv	Ústava Slovenskej republiky čl. 2 ods. 2 Ústava Slovenskej republiky čl. 102 ods. 1 písm. i zákon č. 261/2017 Z. z. o štátnej cene Jozefa Miloslava Hurbana a štátnej cene Alexandra Dubčeka Ústava Slovenskej republiky čl. 101 ods. 1
analytická právna veta	Právomoc prezidenta udeľovať štátne uznanie a ocenenia nie je výlučná. Takéto ocenenia a uznanie môžu udeľovať a dokonca aj zriaďovať aj ostatné štátne orgány. Rozhodujúce je však to, že hierarchicky najvýznamnejšie, t. j. vyznamenania, môže udeľovať len prezident, prípadne ním splnomocnený orgán. Ostatné uznanie a ocenenia však môžu udeľovať okrem prezidenta aj iné štátne orgány.
skutkový stav a základné fakty	Ústavnému súdu bol doručený návrh prezidenta Slovenskej republiky na začatie konania o súlade právnych predpisov. Prezident navrhol rozhodnúť o nesúlade zákona č. 261/2017 Z. z. o štátnej cene Jozefa Miloslava Hurbana a štátnej cene Alexandra Dubčeka s čl. 2 ods. 2 v spojení s čl. 101 ods. 1 a čl. 102 ods. 1 písm. i) ústavy a o pozastavení účinnosti označeného zákona. Účelom napadnutého zákona je zriadenie a úprava udeľovania štátnej ceny Jozefa Miloslava Hurbana, ktorú udeľuje predseda Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej aj „predseda národnej rady“), a štátnej ceny Alexandra Dubčeka, ktorú udeľuje vláda Slovenskej republiky. Navrhovateľ vo svojom návrhu argumentoval tým, že v zmysle ústavy má výlučnú právomoc udeľovať vyznamenania prezident Slovenskej republiky, ktorý môže na výkon tejto právomoci splnomocniť aj iný orgán [čl. 102 ods. 1 písm. i) ústavy].
z odôvodnenia	Kľúčovým sporom v preskúmvanej veci je, či sú štátne ceny štátnymi vyznamenaniami, ako to tvrdí prezident, alebo ide o inú formu ocenenia, ako to vyplýva z argumentácie národnej rady a (predovšetkým) vlády. Pre vyriešenie tohto sporu je potrebné zistiť, aké je ústavné vymedzenie pojmu vyznamenanie, ako je tento uvedený v čl. 102 ods. 1 písm. i) ústavy. V nadväznosti na to je teda potrebné ustáliť, či ústavodarca pod týmto pojmom skutočne rozumel akékoľvek ocenenia či uznanie udeľované alebo priznávané štátnymi orgánmi, prípadne funkcionármi štátnych orgánov,

tak, ako to v zásade naznačuje navrhovateľ vo svojej argumentácii. Ústava vo všeobecnosti obsahuje množstvo pojmov, ktoré sama nevymedzuje, ale ktoré odkazujú na inštitúty jednoduchého (podústavného) práva, teda predpokladajú ich existenciu a obsah (za všetky napríklad priestupky v čl. 121 ústavy). Podľa názoru ústavného súdu možno predpokladať, že ústavodarca v čase jej schválenia vychádzal z určitého stavu právneho poriadku a čerpal z jeho terminológie, a preto treba pri výklade pojmov, ktoré boli v čase schválenia príslušného ústavného ustanovenia určitým spôsobom používané v právnom poriadku platnom na území Slovenskej republiky, v zásade vychádzať z ich významu, aký mali v danom čase v tomto právnom poriadku, a tento všeobecný jazykový význam možno vziať za základ ďalšej metodologickej práce. Prírodzene, zo systematických súvislostí alebo z účelu danej ústavnej normy môže vyplynúť požiadavka širšej či užšej interpretácie. Zodpovedá však racionalite ústavodarcu začať pri výklade od bežného, ustáleného významu daného pojmu, aký mal v čase schválenia príslušnej ústavnej normy.

Práve z tohto dôvodu ústavný súd súhlasí s navrhovateľom, že pri výklade ústavného pojmu vyznamenaní je vhodným prostriedkom aj pohľad na historický vývoj ústavnej a zákonnej úpravy tejto problematiky, keďže na túto historickú tradíciu súčasná právna úprava nadväzuje. Vzhľadom na už uvedené preto ústavný súd pristúpil k prieskumu historického vývoja pojmu vyznamenaní a štátnych cien.

Na základe uvedenej historickej analýzy ústavný súd rekapituluje, že v období existencie spoločnej československej štátnosti existovala forma spoločenského uznania označená ako „štátne ceny“ len v rozmedzí rokov 1949 – 1990. Na normatívnej úrovni boli priamo odlišené od vyznamenaní vo formálnej i v materiálnej rovine, a to osobitne po roku 1975, odkedy sa udeľovali na základe osobitných zákonov. V sledovanom období tiež boli podľa každej z ústav vyznamenania prepožičiavané, avšak ceny boli udeľované. Argumenty prezidenta v prospech zhody vyznamenaní a štátnych cien preto nemožno považovať za presvedčivé. Ústavný súd tiež upozorňuje na skutočnosť, že problematické či diskutabilné je aj tvrdenie prezidenta o tom, že ústavný text upravujúci právomoc prezidenta udeľovať štátne vyznamenania dnes a v minulosti bol rovnaký. Podľa textu ústavy z roku 1920, ktorá je z dobového hľadiska vnímaná ako ústava demokratického zriadenia, totiž podliehali všetky právomoci prezidenta kontrasignácii vlády (§ 68 ústavnej listiny č. 121/1920 Sb. – „Jakýkoli presidentův úkon moci vládní nebo výkonné potřebuje k své platnosti spolupodpisu odpovědného člena vlády.“).

V rokoch 1990 – 1994 bola platná a účinná paralelná právna úprava štátnych vyznamenaní a Národných cien Slovenskej republiky, ktoré udeľovalo predsedníctvo zákonodarného orgánu Slovenskej republiky. Udeľovanie národných cien nebolo v minulosti namietané ako spochybňovanie právomocí prezidenta udeľovať štátne vyznamenania. Ako už ústavný súd uviedol, tieto ceny a vyznamenania boli udeľované nezávisle od seba, dokonca aj tým istým osobám. Historický vývoj teda smeroval k čoraz väčšej diferenciácii vyznamenaní a cien, čoho dôkazom je aj súčasný právny stav v Českej republike a Slovenskej republike. V závere tejto časti ústavný súd konštatuje, že zákon o štátnych cenách, ktorý prijala národná rada 11. októbra 2017, v tomto kontexte nevybočuje z históriou daného rámca.

Rozdielny charakter vyznamenaní a štátnych cien podľa ústavného súdu zvyrazňujú aj ich formálne znaky. Ústavný súd pritom poukazuje na jeden zo znakov, ktorý považuje za podstatný a ktorý nebol v argumentácii účastníkov konania zohľadnený. S udelením vyznamenania je totiž vždy spojené právo nosiť insígnie tohto vyznamenania, t. j. právo nosiť vonkajší, viditeľný znak

	<p>spoločenského ocenenia. Právo nosiť insígnie bolo s vyznamenaniami späté podľa už uvedenej historickej úpravy a je podrobne upravené aj v súčasnom zákone o vyznamenaníach. Ide pritom o právo, ktoré má len vyznamenaný, t. j. toto právo nie je prenosné. ... Definičným znakom ústavného pojmu vyznamenanie je teda aj právo nosiť insígnie tohto ocenenia. Podľa súčasnej právnej úpravy štátnych cien v Slovenskej republike, ale aj v Českej republike však so štátnymi cenami nie je spojené právo nosiť insígnie tohto ocenenia. Štátne ceny z tohto pohľadu nie sú vyznamenaniami.</p> <p>Ďalším významným formálnym znakom je existencia peňažného plnenia spojeného s ocenením. Toto peňažné plnenie bolo a aj v súčasnosti je spojené výlučne so štátnymi cenami. Naopak, pre vyznamenania nie je udeľovanie finančnej odmeny typické.</p> <p>Na záver tejto časti možno uzavrieť, že z prehľadu historického vývoja vyznamenaní a štátnych cien, porovnania ich formálnych znakov, ako aj komparácie ich právnej úpravy vyplýva, že vyznamenania sú osobitnou formou spoločenského ocenenia, s ktorým je spojené právo nosiť insígnie, na druhej strane však s týmto ocenením nie je spojené peňažné plnenie. Pre štátne ceny je, naopak, poskytovanie peňažného plnenia charakteristické a právo nosiť insígnie nie je možné považovať za pojmový znak štátnych cien.</p> <p>Ak by mal teda pojem vyznamenaní podľa čl. 102 ods. 1 písm. i) ústavy v súlade s argumentáciou navrhovateľa zahŕňať aj štátne ceny, musel by byť tento pojem vykladaný rozširujúco, na takýto postup však nie je daný dôvod. Okrem rozličnej charakteristiky vyznamenaní a štátnych cien tomu podľa názoru ústavného súdu bráni aj odlišný význam, resp. hierarchia jednotlivých druhov prejavov spoločenského uznania. Skutočnosť, že do ústavného pojmu vyznamenaní nie sú zahrnuté aj štátne ceny totiž vyzdvihuje spoločenský význam a dôležitosť štátnych vyznamenaní a právomoc prezidenta pri ich udeľovaní.</p> <p>Možno preto konštatovať, že dlhodobá a dotknutými subjektami akceptovaná prax na území Slovenskej republiky, ako aj v okolitých krajinách vychádza z toho, že právomoc prezidenta udeľovať štátne uznania a ocenenia nie je výlučná. Takéto ocenenia a uznania môžu udeľovať a dokonca aj zriaďovať aj ostatné štátne orgány. Rozhodujúce je však to, že hierarchicky najvýznamnejšie, t. j. vyznamenania, môže udeľovať len prezident, prípadne ním splnomocnený orgán. Ostatné uznania a ocenenia však môžu udeľovať okrem prezidenta aj iné štátne orgány.</p> <p><u>Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodol:</u></p> <p>Návrhu prezidenta Slovenskej republiky nevyhovuje.</p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEP a iných súdov</p>	<p>Ústavný súd Slovenskej republiky: II. ÚS 514/2012, PL. ÚS 3/09, PL. ÚS 6/2017</p> <p>Európsky súd pre ľudské práva: Karácsony v. Maďarsko, 42461/13 a 44357/13</p> <p>Ústavný súd Litovskej republiky: 16/03-17/03-18/03</p>

súvisiace právne predpisy	
klúčové slová	súlad-súlad právnych predpisov legislatíva, legislatívna činnosť, normotvorba-zákonodárny proces prezident republiky-právomoc cena-štátna deľba moci vyznamenanie

Spracovalo Analytické oddelenie Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky

Upozornenie :

Prehľad vybraných rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „prehľad“) je neoficiálnym dokumentom, ktorý slúži výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Prehľad zostavuje Analytické oddelenie Odboru súdnych poradcov a súdnej agendy Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky z rozhodnutí ústavného súdu, písomne vyhotovených a odoslaných účastníkom konania v danom období. Prehľad nezaväzuje ústavný súd a nenahrádza jednotlivé rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých bol zostavený.